

De nye vidensregioner (1447 ord, 9414 tegn)

Lars Qvortrup, professor ved SDU, direktør for Knowledge Lab

Danmark forandrer sig i disse år fra industrisamfund til videnssamfund. I et industrisamfund er det fysisk arbejde og energiteknologi, der er kilden til velstand. I et videnssamfund er det vidensarbejde og digitale teknologier, der er kilden til velstand.

Sideløbende med denne udvikling bliver der gennemført en omfattende strukturforandring. Fra 1. januar 2007 får Danmark en ny regional struktur med et færre antal kommuner og med fem store regioner.

Det er min påstand, at man bør anskue disse to ting i sammenhæng: Videnssamfundet og skabelsen af de nye regioner. Et afgørende, strategisk spørgsmål er: Hvordan kan de nye regioner blive vidensregioner?

Svaret er, at der kræves nye former for samspil mellem virksomheder, forskning, uddannelse og den offentlige sektor. Og svaret er, at hvis vi griber det offensivt og klogt an, kan de nye regioner blive rammen for et sådant samspil. Men hvordan gør vi det? En af forudsætningerne er, at vi forstår, hvordan forskere og virksomheder sammen med den offentlige sektor skaber vidensbaseret fornyelse. Måske er det mest anskueligt at tage et eksempel.

*

I Bredebro i Sønderjylland ligger ét af det moderne Danmarks industrieventyr: Ecco Sko.

ECCO Sko blev grundlagt i 1963. Virksomheden voksede, og da den var på sit højeste, beskæftigede den mange hundrede lokale arbejdere med skoproduktion.

Sådan er det ikke i dag. Hvis man besøger det store fabriksanlæg i Bredebro eller design- og uddannelsescentret i Tønder, møder man stort set ikke en eneste ufaglært sko-arbejder. Der designes sko, og der ledes og administreres. Men produktionen foregår i Slovakiet, Portugal, Indonesien og snart i en stor ny fabrik i Kina.

Historien om ECCO Sko er historien om globalisering og om overgangen fra industri- til videnssamfund. Det, der gør en forskel, er ikke dansk masseproduktion, men dansk design. Når ECCO Sko i dag er verdens femtestørste sko-producent, skyldes det først og fremmest, at designet er anderledes og bedre end konkurrenternes. For en sko er ikke bare en sko. Den er en livsstil og en selviscenesættelse. Når mænd tager deres "City Walkers" på, ifører de sig en identitet som moderne flaneur: Elegant, selvbevidst og dannet. Rødderne rækker tilbage til de parisiske boulevarder i begyndelsen af 1900-tallet – tilsat den størst mulige materialebevidsthed. Når kvinder køber "Sharks" – en halvstøvle med elegant, snævert skaft, der slutter tæt om underbenet og med en sort sål, der i tænder (hajtænder, naturligvis) griber op om skoen – køber de ikke bare praktisk fodtøj, men iscenesætter sig som moderne, erotisk selvbevidste kvinder. De ifører sig en fortælling udført i førsteklases materialer.

Forsiden af medaljen er med andre ord design. ECCO Sko er afhængig af dygtige danske designere, som igen er afhængige af gode designuddannelser, første klasses designforskning og en moderne designtradition, der rækker tilbage til Poul Henningsen og Arne Jakobsen.

Hertil kommer ledelse og produktionsmetoder. Hele den globale virksomhed ledes fra Sønderjylland. I de næsten tomme fabrikshaller i Bredebro eksperimenteres der med industrirobotter for at gøre produktionen så effektiv og præcis som mulig.

Bagsiden af medaljen er en omfattende udstødelse fra arbejdsmarkedet. Hvad gør de hundreder af ufaglærte arbejdere, der ikke kan leve op til omstillings-mantraet? Som ikke er i stand til at efteruddanne sig til at blive symbolanalytikere? Som ikke går rundt med en ikke-realiseret designer eller produktionsudvikler eller efteruddannelseskonsulent i maven? De bliver arbejdsløse. De går på efterløn. De bliver placeret i en af de mange ”ordninger”, som i det mindste tilslører problemet for dem selv og for samfundet. Og så har mange af dem deltidsbeskæftigelse i sommerperioden, hvor de servicerer turister på Rømø og andre steder i ferielandet.

På denne måde inkarnerer ECCO Sko de muligheder og problemer, som det danske samfund står overfor i overgangen fra industrisamfund til videnssamfund. Her kan de nye regioner gøre en forskel.

*

Første skridt er at identificere de grundelementer, de nye vidensregioner består af. Ny forskning peger på, at der er tre basale aktører i vidensbaseret udvikling: forskning, virksomheder og den offentlige sektor.

Disse tre aktører fungerer efter hver deres selvstændige logik, og det er vigtigt at opretholde denne logik for at de hver især kan fungere dynamisk. Forskningen er optaget af at skabe ny viden. Den må ikke reduceres til erhvervsfremme og anvendt forskning. Virksomhederne er optaget af at producere varer og tjenesteydelser. Den offentlige sektor er optaget af at sikre en ligelig samfundsmæssig velstand.

Andet skridt er at identificere de former for kobling, der bidrager til, at disse aktører bedst muligt stimulerer hinanden. Vi skal ikke gøre aktørerne ens. Men vi skal sørge for at de spiller bedre sammen, end de gør i dag.

Spørgsmålet er derfor, hvordan man kan skabe relationer, der både respekterer den relative selvstændighed og skaber en indbyrdes kontakt. Mit svar er, at der skal skabes ”bufferzoner”.

En ”bufferzone” er en zone, der på én gang adskiller og forbinder. De nye universitets- eller forskningsbestyrelser er et godt eksempel på en sådan zone.

På den ene side skaber de kontakter. De kræver resultater, som er relevante for samfundet. De fremtvinger, at forskningsrepræsentanterne taler i et sprog, som bestyrelsen – og dermed omverdenen – kan forstå. På den anden side er de buffere mellem forskning og omverden, fordi de markerer, at der er en forskel mellem forskning og ikke-forskning. Aktører fra

virksomheder kan ikke gå direkte ind til forskerne og kræve, at de skal gøre det ene eller det andet. De skal gå gennem bestyrelsen. Herved er sådanne bestyrelser på én gang en slags oversættelsesorganer og grænsemærker mellem universitet og samfund.

For det tredje skal man skabe partnerskaber. I et ”partnerskab” har man opgivet tanken om, at forskning er ”finere” end virksomhedernes produktion. Det betyder ikke, at alle parter gøres ens. Forskerne forvalter andre kompetencer end virksomhederne, men begge parter er ressourcer for hinanden. Forskningen bidrager med forskningsbaseret viden, mens virksomhederne bidrager med praksisbaseret viden. I et partnerskab skabes der et kontraktbaseret rum, hvor parterne kan stimulere hinanden, samtidig med at forskellene mellem aktørerne opretholdes og respekteres.

For det fjerde skal man sørge for, at de projekter, som er resultatet af disse partnerskaber, også tilføres en dynamik over tid. Det er vigtigt ikke blot at tænke i enkeltprojekter, men at sørge for at det ene projekt med dets aktører stimulerer det næste projekt med de samme eller med andre aktører. Man skal med andre ord tænke i klynger af projekter, sådan at ét projekt inspirerer til et andet, at der overføres læring mellem projekter, og at aktører kan gå igen fra projekt til projekt.

For det femte skal man gøre op med gammeldags innovationstænkning. Fornyelse skabes ikke kun gennem såkaldte højteknologcentre, og det er ikke kun ingeniører der skaber vækst. Nej, fornyelse skabes også gennem gode innovationsmiljøer, og vækst stammer i lige så høj grad fra videns-, design- og ledelsesforskning som fra teknisk forskning. Se blot eksemplet fra ECCO.

For det sjette skal der sættes på uddannelse og efteruddannelse, der på en gang er grænseløs og af højeste internationale standard. Det er tankevækkende, at både ECCO Sko og Danfoss i dag køber lederuddannelse som e-læringskurser fra engelske universiteter. Her skal de danske universiteter sammen med andre uddannelsesinstitutioner sætte ind. Uddannelse er på vej til at blive en digital eksportvare. Forudsætningen er et solidt hjemmemarked.

Og så vil jeg tilføje: Alt dette skal kombineres med en social ansvarlighed for at videnssamfundet ikke bliver et nyt, klassesdelt samfund mellem dem der kan håndtere de nye kvalifikationskrav og dem, der ikke kan. Mellem ”symbolanalytikerne” og ”de andre”. Derfor er det nødvendigt at kombinere de ovenfor nævnte virkemidler med en massiv og bred uddannelses- og efteruddannelsesindsats.

*

Vi står netop nu midt i lovgivningen om de nye regioner. Hvis dette arbejde bliver grebet rigtigt an, kan vi give disse regioner værktøjerne til at blive dynamiske vidensregioner. Forudsætningerne har vi: De nye regioner har den rigtige størrelse. De har et mix af store og små virksomheder. De har et universitet og en række forsknings- og uddannelsesinstitutioner. Men de skal også have de nødvendige politiske redskaber: Et beslutningsorgan, der kan formidle en dynamisk proces. Og økonomiske ressourcer som kan tilføre de nødvendige midler til at skabe aktiviteter i den enkelte region.

Her bliver det ikke så meget de nye regionsråd, der kommer til at spille hovedrollen. Det bliver snarere de nye såkaldte "vækstfora", som de kaldes i lovforslaget. Mit forslag er, at man bør sørge for, at der bliver ét vækstforum i hver af de fem regioner, og at disse vækstfora får både beslutningskompetence og økonomiske ressourcer, så de kan spille den rolle, jeg har skitseret. Det er dem, der skal formulere en fælles regional udviklingsplan. Det er dem der skal sørge for at trekanten mellem virksomheder, forskning og den offentlige sektor fungerer. Hvis disse betingelser opfyldes, er der grund til at tro, at de nye regioner kan blive en vigtig brik i videnssamfundet.